

AZ ERDÉLYI SZÉPMÍVES CÉH - ÉS AZ ERDÉLYI HELIKON

„Belőlem lassan már csak az marad, amit magamról mások mondanak”

Lőrincz László

Hónapok óta kutakodom a két világháború közötti erdélyi magyar irodalom „forrásvidékén”, annak „kezdeti hőskorában”. Így aztán izgalmas meglepetésként ért ennek az irodalomtörténeti korszaknak a végén tevékenykedő alkotó írónak, Lőrincz Lászlónak napjainkban és közvetlen közelünkben való felbukkanása, aki az impériumváltás utáni erdélyi irodalom legjelentősebb kiadójának, az Erdélyi Szépmíves Céhnek és legmeghatározóbb irodalmi folyóiratának, az Erdélyi Helikonnak volt szerkesztő és szerző munkatársa.

A talán meglepő irodalomtörténeti bűvárkodásom okával sem akarok adós maradni, ezért elárulom, hogy az a véletlen megtiszteltetés ért, hogy egy Áprily Lajosról, a tanárról készülő könyv egyik fejezetének megírására kaptam felkérést annak okán, hogy szellemi örököse lehetek, feleségem erdélyi (tordai) származású családja révén, egy Nagyenyeden, majd Kolozsváron Áprily kolléganőjeként tanító magyar irodalom szakos tanárnő rokonunk több száz oldalas emlékiratának. Ebben a Helikon-írók fiatal pedagógus kortársaként pontos képet fest Erdély kulturális fővárosa, a Trianon utáni Kolozsvár irodalmi életéről. Az 1920-as évek visszaemlékezéseiben hiteles leírását adja a különböző irányzatokat megjelenítő irodalmi folyóiratoknak (*Napkelte, Pásztortűz, Ellenzék, Erdélyi Helikon*). A folyóiratok köré csoportosuló költők, írók (Áprily Lajos, Reményik Sándor, Gyallai Pap Domokos, Tamási Áron) művészetéért való lelkesedése és az írókhoz kötődő személyes élményeinek olvasása közben egyre közelebb került hozzám is az a „sajátos öntudat”, az a „speciális erdélyi lelkiség”, mely a transzszilvanizmus elméleti alapját adja.

Az Erdélyi Szépmíves Céhet, mint irodalmi könyvkiadó vállalkozást a két világháború között. 1924-ben Kolozsváron alapította 6 író: Kádár Imre, Kós Károly, Ligeti Ernő, Nyíró József, Paál Árpád és Zágonyi István.

1926 nyarán Kemény János báró marosvécsi kastélyába meghívott hu-

Az Erdélyi Helikon jelképe

(forrás: HDK)

szonhét író (Áprily Lajos, Bánffy Miklós, Bartalis János, Bárd Oszkár, Berde Mária, Endre Károly, Gulácsy Irén, Gyallai Domokos, Hunyady Sándor, Kacsó Sándor, Kádár Imre, Kós Károly, Kovács Dezső, Kuncz Aladár, Ligeti Ernő, Makkai Sándor, Molter Károly, Nagy Dániel, Olasz Lajos, Nyíró József, Reményik Sándor, Sipos Domokos, Szentimrei Jenő, Szombati Szabó István, Tabéry Géza, Tamási Áron, Tompa László) azzal a céllal, hogy világnézeti, politikai ellentéteiket félretéve, az irodalom érdekeinek védelmében egységfrontba tömörüljenek az úgynevezett „transzszilvanizmus” ideológiai alapján. Ez az egyetemes magyar irodalomtörténet szempontjából is nagy jelentőséggel bíró írói csoportosulás vette kezébe a kiadót, amely később nemcsak a Helikon-írók könyveit adta ki, hanem 1928-tól kezdve, tizenhét éven át, az Erdélyi Helikon nevű, havonta megjelenő szépirodalmi és kritikai folyóiratukat is.

Az Erdélyi Szépmíves Céh 1925 és 1944 között 14 sorozatban összesen 166 művet jelentetett meg. A két világháború közötti romániai magyar irodalom maradandó alkotásainak jelentős hányada a Céh kiadásában látott napvilágot.

Az Erdélyi Helikon a két háború közötti romániai magyar irodalom legnagyobb folyóirata lett. Munkatársa volt a korszak csaknem minden számottevő

írója, és felkarolta a közvetlenül indulás előtt feltűnt tehetségeket: Dsida Jenőt, Tamási Áront... A korszak szépirodalmi termésének mennyiségben és minőségben jelentős hányada hasábjain látott először napvilágot. A szerkesztőség magyarországi szerzőket is bekapcsolt munkájába, elsősorban a Nyugat nevezetesebb íróit, mint Babits Mihályt, Kosztolányi Dezsőt, de esszéikkel jelentkezett hasábjain Németh László, verssel és műfordítással a fiatal József Attila...

Ebbe a neves alkotói körbe kapcsolódott be 19 évesen a Sepsiszentgyörgyön született kolozsvári egyetemista: Lőrincz László is. Saját versei, novellái, könyvszemléi és tanulmányai az *Erdélyi Helikon*, *Pásztortűz*, *Termés*, *Március* hasábjain jelentek meg 1940 és 44 között.

Sorsa, életútja úgy hozta, hogy versei csak megírásuk után 50 évvel jelenhettek meg két kötetbe rendezve: az első 2006-ban, a második 2009-ben. Hogy ezek a különleges irodalomtörténeti pillanatok elkövetkezhetnek, a kötetet kiadó Fuchs Máténak, az illusztrációkat rajzoló szintén erdélyi születésű és a mai napig a szilágysági Tasnádon élő Vass Csaba grafikus művésznek, a szerkesztő Benák Katalinnak és a lektori munkát végző Simon Ferencnek köszönhetjük. A Csongrád megyei Mindszenten élő Helikon-író verses kötetei egy hódmezővásárhelyi nyomdában készültek...

E sorok írása közben elfogódott tisztelettel lapozok bele az *Erdélyi Helikon* tizenhetedik évfolyamának 1944. áprilisi számába:

főszerkesztő: Kisbán Miklós
felelős szerkesztő: Kós Károly
szerkesztő: Kovács László
kiadó: Erdélyi Szépmíves Céh,
1944. Kolozsvár, Magyarország.

Tartalom:
Bánffy Miklós: Homeros
Horváth István: Két vers
Lőrincz László: Öt perc az udvaron (vers) ...

Berényi Károly